

רבה של יפו – שיעור 3
'את אחי אנכי מבקש' – מסע המושבות ויציאה לחו"ל

איגרות הראיה, חלק א עמ' קלו-קמ [איגרת קיא]

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ב' אד"ר תרס"ח.
לכבוד הדרת הרב הגאון הגדול, אוצר חמדת ישראל, מו"ה יצחק אייזיק הלוי שליט"א, מח"ס היקר דורות-הראשונים, שלו' וברכה מקודש.
... "לדעת הדרך הטובה והישרה איך לחנך את נערי הקאלאניסטים, שיהיו שומרי תורה ומצוה, ורוח מלא יראת ד', וכי גם אלה אשר ישארו אכרים פשוטים, תהי' גם להם ידיעת בית רב בתורה, ובעלי הכשרונות יהיו מוכנים עד כי יוכלו גם להשתלם בתורה ולצאת לפעלה".
זאת השאלה היא מחוברת עם השאלה שלאחריה.
"אם נוכל להיות בטוחים, כי בהוסד שמה בתי תלמוד תורה ישלחו רוב הקאלאניסטים את ילדיהם".
זה תלוי רק אם יהי' בידנו יכולת ורצון, ליסד בתי תלמוד תורה כאלה, שימצאו בהם כל אותם הדברים הטובים הנמצאים עכשיו בבתי הספר, וההפרש יהי' רק מה ששם משפיעים בכונה מיוחדת, על פי חפץ המיסדים והמורים, רוח בער והרס, ובבתי הת"ת תהי' ההשפעה מלאה רוח תורה ואמונת ד' ותורתו באמת. אבל מה שנוגע למשטר ולסדרים, לנקיטת ולהנהגת הבריאות, למדעים ולכל הרגשות הבריאים הנהוגים אצל המתקדמים המהרסים, הכל צריך שימצא בבתי הת"ת. אז אין ספק שרוב הקולוניסטים, וכולם כמעט, ישלחו את ילדיהם דוקא לבתי ת"ת כאלה, ובוזה ננצח את בה"ס הכפרניים כולם, בעה"י.
... והנה אחד מהתיקונים היותר גדולים, שבהחזקת היהדות במושבות, הוא שאהי' אנכי בעניי מסבב מפרק לפרק במושבות, להשגיח על דרכי היהדות הכוללים, ולדרש דברי תוכחה ומוסר השכל. אבל צריך לזה הוצאה חשובה, כי אנו מוכרחים להנהיג את הרבנות הכללית בדרך כבוד, וק"ו שלא להשפילה ע"י קבלת שום טובת הנאה מאותם שאנו חפצים להאיר את דרכם בקודש. וע"כ ראוי שתהי' אצלי מוכנה תמיד מרכבה, כדי לסבב על כל המושבות הנפוצות ביהודה ובגליל, העולות למעלה משלשים במספר, והגן עזובות באין דורש ומבקש. ואנכי יודע ועד כמה גדולה היא השפעת הסיבוב המכובד והשיחה והדרשה וכל ארחות הקירוב, אבל צריך ע"ז קופה הגונה. אולי מאת ד' תהי' זאת, שיוחל אור חדש להאיר על אדמת הקודש בישוב החדש, לקשרם בעבותות אהבה לתורה ויראת ד', ותהי' צדקת המעשים לזה שלמה ותקותם לדרור דורים.

איגרות הראיה, חלק א עמ' קפא-קפב [איגרת קמד]

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י"ג סיון תרס"ח.
אדון נעלה ונכבד מר יהושע שאכנאוויץ נ"י, שלו'.
...הננו צריכים עכשו אימוץ גדול כעת היה, שזרם החיים בארץ ישראל הולך ומתגבר, לשמחת לב כל אוהב עמו וארצו, אבל לעומת זה, עם פרץ זרם חיים זה עצמו, באים יסודות מקולקלים וחמרים מזיקים להאסף באה"ק. ותרופה אחרת אין כי אם לחזק את ידם של שלמי אמונים, בכל דבר מעשה וישוב, ובהרמת קרן בתורה ובמדע, למען יעטרו הם את החיים החדשים ההולכים ומתהוים בארץ ישראל, בעטרת הקדושה וההוד המרופדת על רגשי קדש נאמנים.
לזאת צריכים אנו כל שלמי אמונים להאגד יחד מקרוב ומרחוק, להקים לנו גדר ביהודה, לכונן עתה בישוב החדש, במרכזו, ישיבה חדשה ומפוארה, מעוטרת בכבוד ונימוס חיצוני, ומושפעת בפנימיותה באור שלהבת אש קודש, של חם יראת שמים של אמת בשכל טוב, ובתי-תלמוד של אומנות ושל עבודת-אדמה, תחת השגחת מורים כאלה, שלא רק דגל הלאומיות החדשה בידם...

ואתה אדוני אתכבד להודיעך, כי זה לי זמן הגון אשר בחנתי דרכי, ואדע נאמנה שכל תקות ישוב ארץ ישראל, וכל תקות הצמחת קרן ישועה לישראל מציון, תלויה היא בנקודה אדירה זאת, שיאספו אלינו כחות טובים, לעסוק בבנין הרוחני והחמרי של ארץ ישראל, ודוקא ע"פ יסודות הקולטורא ההולכת בצעדי-און בארץ ישראל כבכל העולם כולו, וכל מי שנקודת יראת שמים אמיתית בוערת בלבבו, לא יוכל להיות שיתעלם מלבא לעזרת ד' ועמו. אל נא נאחר את המועד, אל נא נתן את הרומסים לרמוס כל היונקים, שרשי צמח-ד' העולים על אדמת הקודש. אחינו היקרים, שלומי אמוני בני אשכנז, ההולכים בעקבות גדול-הדעה, נזיר-אלקים המרומם הגר"ש רפאל הירש ז"ל, אשר הציל בגבורת ישע ימינו את שארית ישראל המערבית, על ידי אשר למד והורה לאחוז בכל תכסיסי החיים במילואם, לכונן על ידם את עמדת היהדות הנאמנה. רק בתנאים אחרים, בפרטים משתנים, אבל ברוח אחד, הננו נקראים לעבוד כן בארץ ישראל עתה בימינו. אם נעזוב את שעת הכשר, של התחלת התפתחות הישוב, והחלישות הגופנית והרוחנית וחסרון אמצעי המלחמה יבאו עד מרום קצם אצל שלומי אמונים שבארץ ישראל, והיד הרמה המחומשת בהפקרות ודרכי הגויים, באין זכר לקדושת ישראל באמת, המחפה את חרסיה בסיגים של לאומיות מזויפת בגרגרים של היסטוריה ושל חבת השפה, המלבישה את החיים צורה ישראלית מבחוץ במקום שהפנים כולו הוא אינו יהודי, העומד להיות נהפך למשחית ולמפלצת, ולסוף גם כן לשנאת ישראל וארץ ישראל, כאשר כבר נוכחנו על פי הנסיון, - היד הטמאה הזאת תתגבר, אז אין די באר גדול האסון...

השפעת המסע [מזיכרונותיו של הרב בן ציון ידלר, מתכנן המסע]

והיה כבוד הרבנים בנסיעה זו ככבוד מלכים מאן מלכי רבנן... ביום בוא הרבנים תקעו בחוצרות כדרך שהיו קוראים לאסיפה והיו האנשים מתקבצים לבית המדרש וגם הנשים מתקבצות לעזרת נשים לשמוע הדרשות. ואחר כך עולים הרבנים לדרוש. זה בענין שמירת שבת וזה בענין חינוך הבנים והבנות וזה בענין טהרת המשפחה וזה בענין המצוות התלויות בארץ. ואחר כך עליתי אני לדרוש את סיכום הדברים... ואיני יכול להעלות על הכתב גודל ההשפעה לחיזוק הדת שהשפיעה נסיעת הרבנים זו בכל ארץ ישראל. ומה אספר כי בכל מקום בואנו היו עושים כעין יום טוב עד שהיו כולם בטלים ממלאכתם והיו אומרים מי יתן והיה לנו ביקור הרבנים כגון זה לכל הפחות פעם אחת בשנה. כי ראיית פני הרבנים עשה עליהם רושם בל ימחה... ועוד שנתגבר בזה כוחם של חרדי המושבות וירדה השפעתם של החופשיים בראותם כבוד מלכים זה שחלקו לרבנים... וגם שהיו מתפעלים מדרשות הרבנים... אשרי עין ראתה כל אלה.

לקראת יציאה לחו"ל - איגרות הראיה, חלק ב עמ' רצז-רצח [איגרת תרצד]

בעזרה"ת, עה"ק יפו ת"ו רח סיון תרע"ד
שמחתי ביקרתך מתיאור חגיגת החג הקדוש יום מתן-תורתנו, ת"ל ושמחת אור ד' תשגבך תמיד, יקירי, להשביעך צחצחות בזיו מעליא, באור-תורה ונעם יראה, נר מצוה והוד ענוה וכל טוב בשמחת עז וגבורה קדושה.
...על דבר נסיעתי לכנסית ה"אגודה" בע"ה, כפי-הנראה שיוכרע לצד ההן. למרות מה שקשה לי הרבה הדבר. דורשים ממני גם פירוט של הרצאה ע"ד המעמד הארצי-ישראלי, וגם זה קשה לי, ומכל מקום אקוה להזדרז ולרשום איזו הרצאה.

אורות ודגל ירושלים – שיעור 1 המלחמות בעולם

עולת ראייה, חלק ב עמ' יט-כ

קול ד' על המים. הני שבע דשבתא כנגד מי, אמר רבי חלפתא בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים (ברכות כט א).

בכלל הבריאה כל עקר השלמות שבה נראה במצב הקיום, הבנין והתקון, אבל בחרבנות אינה נראית שום חכמה ותכלית. אמנם כשאנו רואים את ערך המציאות והשלמות שבתוצאותיהם של החרבנות, אנו מכירים בהם את חכמתו העליונה של גדול העצה ית', "לכו חזו מפעלות ד' אשר שם שמות בארץ". כנגדם אמר דוד שבעה קולות על המים, שבחרבנות הגדולים המתגלים בהם, בהתנגדותם לישוב הבריאה, אנו רואים יד ד' ושומעים קול ד', בכח ובהדר, קול ד' שובר ארזים וגו' בהעדר וחורבן, קול ד' חוצב להבות אש, זועות ורעידות הארץ, עד אשר בחרבן הכללי של הארץ, ד' למבול ישב, מתגלה גודל התכלית וישב ד' מלך לעולם. וכן שלמות חיי האדם ניכרת היא בעבודה ובמעשה, והמנוחה נראית היא כבטלה ושוממות וחסרון מעלה, אבל באמת המנוחה המושכלת היא המעטרת את שלמות כל המעשים ומכשרת את כל הפעולות לתעודתן. ובהשקפת התכלית, המתגלית בשביתת המעשים בשביעי, שהוא עודף במעלה יתרה על מעשה הבריאה בכללה, שנעשה בששה ימים, נתקנו שבעה דשבתא, להורות שמנוחת השבת משמשת לא רק בבטלה והעדר מלאכה, כי-אם להפקת תכלית שלמות השכל והמדות בקרבת אלהים וטוב דרכיו.

איגרות הראייה, חלק ב עמ' שט [איגרת תשי']

ב"ה, כ"ח טבת תרע"ה

כבוד ידידי האדון המרום, חכם וסופר מו"ה אברהם דובער ברנשטיין נ"י וכא"ל שלי' וברכה, ... והנה ידידי הנעלה הננו עומדים כעת צופים משתאים על כל המעשים הנוראים הנעשים בעולם האנושי הגדול, ונפשינו תהמה לדעת את התוצאות אשר תבאנה מזה לעם ממושך אשר ארצו בזאו זרים, יואל ד' ומארבע רוחות תבא רוח חיים, ובחדש אירופא גם אזיא את תארי חייהם, כעבור סופת המלחמה, יבא זרם חיים חדשים רעננים וקדושים לזקן העמים ואוצר חיי הרוח הטוהר והעז של התבל, עם זו יצר יוצר כל למופת ואור, הנושא בסבל נורא את גורלו המר, ועיניו ולבו אל יסוד חייו ומקור צמיחתה ארץ הוריו ובית חייו, במתי חסנו והדרי תפארתו מעולם.

אורות, המלחמה א

כְּשֵׁי שֶׁמֶלְחָמָה גְּדוֹלָה בְּעוֹלָם מִתְעוֹרֵר כַּח מְשִׁיחַ. עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, זְמִיר עֲרִיצִים, הַרְשָׁעִים נִכְחָדִים מִן הָעוֹלָם וְהָעוֹלָם מִתְבַּסֵּם, וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמָע בְּאַרְצֵנוּ. הַיְחִידִים הַנִּסְפִּים בְּלֹא מִשְׁפָּט, שְׁבַתוֹךְ הַמִּהְפָּכָה שֶׁל שְׁטָף הַמִּלְחָמָה, יֵשׁ בָּהּ מַמְדַת מִיתַת צַדִּיקִים הַמְכַפֵּרֵת, עוֹלִים הֵם לְמַעַלָּה בְּשֵׁרֵשׁ הַחַיִּים וְעֲצָמוֹת חַיִּיהֶם מְבִיא עֲרֹךְ כְּלָלִי לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה אֶל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּכָל עֲרִכּוֹ וּמוֹכְנֵיו. וְאַחַר כֵּן כָּתַם הַמִּלְחָמָה מִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם בְּרוּחַ חֵדֶשׁ וְרָגִיל מְשִׁיחַ מִתְגַּלִּים בְּיֹתֵר, וְלִפִּי עֲרֶכֶה שֶׁל גֹּדֵל הַמִּלְחָמָה בְּכַמּוֹתָהּ וְאִיכוּתָהּ כִּכָּה תִּגְדֵּל הַצְּפִיָּה לְרָגִילִי מְשִׁיחַ שְׂבָה. מִלְחַמַת הָעוֹלָם שֶׁל עֲכָשׁוּ צְפִיָּה נִרְאָה גְּדוֹלָה וְעִמְקָה יֵשׁ בָּהּ, מְצַרְף לְכָל גְּלִגּוּלֵי הַזְּמַנִּים וְהוֹרָאת קֶץ הַמְּגִלָּה שֶׁל הַתִּשְׁבּוֹת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. בְּדַעַת גְּדוֹלָה, בְּגִבּוֹרָה עֲצוּמָה, וּבְהִגִּיּוֹן עֵמֶק וְחוֹדֵר, בְּתִשׁוּקַת אֲמַת וּבְרַעֲיוֹן בְּהִיר, צְרִיכִים לְקַבֵּל אֶת הַתִּכּוֹן הַנֶּשֶׂא שֶׁל אֹר ד' הַמִּתְגַּלֵּה בְּפַעֲלָה נִפְלְאָה בְּעִלְלוֹת הַמִּלְחָמוֹת הַלְלוּ בְּיַחֲד. "בְּעַל מִלְחָמוֹת זֹרַע צְדָקוֹת, מְצַמִּיחַ יְשׁוּעוֹת, בּוֹרֵא רְפוּאוֹת, נִרְאָה תְהִלּוֹת, אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת, הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, אֹר חֵדֶשׁ עַל צִיּוֹן תְּאִיר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ מִהָרָה לְאוֹרוֹ".

איגרות הראייה, חלק ב עמ' שיא-שיג [איגרת תשיד']

בעזה"ת, ס"ט-גאללין, י"ט שבט העת"ר

שלו' וברכה ד', מקודש ומציון, יופיע ויגלה לכבוד ידי"נ מחמד לבבי ורוחי הרב המאוה"ג אוצר תורה, הורה והדרה, פאר כל חמדה, ביראת ד' ברה, מוהרי"מ חרל"פ שליט"א, וכא"ל, וכל המסתופפים בצל צח תורתו ויראתו וחכמת קודש אשר בלבבו הטהור, שלום רב, וברכת ד' עדי עד.

אורו אור יקרות הופיע לעיני, ולבכי נמלא נחת לראות כ"ק. והנה מאת ד' מימין-עליון היתה זאת, להרחיקני מאדמת הקודש חמדת רוחי, עד אשר יגלה ויראה לנו ישעו באור חסדו ורב טובו, והנני בזה אסיר תקוה צמא ישע, בנפש כמהה בארץ ציה ועיף. אמנם מה גדלו עלילות מפלאות תמים דעים, אשר נצפה בצפייתנו כי ישיבנו ברב רחמיו אל ארץ חמדה ונוכה אז להבחין בין אור צל צח מלא נועם זיו עליון אשר בנחלת ד', לחושך של ארץ העמים, אשר רק לעתים רחוקות יאיר שביב אור, לגרש מעט את העלטה המכסה ארץ. וזהו חזיון תדירי גם בשנים כסדרן, ומה נדבר עוד בעת הנוראה הזאת, אשר ברב אומץ הננו נושאים עין לחזון-עולמים, לחדוד מתוך מאפלים ברוח כהה לאור החסדים הגנוזים, המסתתרים בתוך ראשי הגלים הזועפים אשר בים הסוער של המון גויים רבים, "כהמות ימים יהמיון". ומה מתוק חזיון אור נעים זה, הוד אורות מאופל, בהיותו נשקף במכון הקודש מהררי ציון, אמנם גם בארץ נדחה לא יעזוב ד' חסדו ואמתו, ומשמות גדולות אשר תרעש הארץ - חזון עתיד לאור עולם לא נעלם כליל. עת הזמיר עושה היא את, דרכה בזמיר עריצים, ועוף השמים וחיתו ארץ אשר עוטים אל השלל של בשר חסידים ונבלת עבדי ד' הנופלים במערכת המלחמות, באכלם בשר לשובע ובשתותם דם לשכרון, ישכרו ויתערו, וזרע רמה תשבר. העולם מתמרק ודאי מזוהמתו, וטהרתו תגלה בעלילות רבות גלויות בסדרי החיים והחברה החדשים אשר יכוננו על משואות הישן הנופל. ויותר הרבה מזה זרמי טהרה גנוזים וחביים מתעוררים לבא, נשמות טהורות מרוקות, מוכנות לכל טוב, יכריעו את המשקל של זכות בעולם, ואור ישראל ימצא לו ידים רחבים מאד לפרוץ ימין ושמאל, וזרעו גוים יירש ועמים רבים יזה. כל אלה הם דברים ברורים אשר אמנם מונע גדול הוא אור ארץ טמאה, שהנני בעניי שרוי בו, לינקא מתוכיות הקודש אשר באור חסד הגנוז בסוד ד' ליראיו, אבל כעור באפלה אמשש, ומרחוק יראה ברק זוהר, ותשועת ד' תשגבנו לצפות לעזרתו מקודש. ואני תפלה יהיו דברי אלה לרצון, ויתעלו כבואם אל הקודש.

אורות, המלחמה ח

נכתם עוון שופכי הדמים, מלכי אדמה הזדים וכל מרגיזי ארץ. לא יכפר לארץ לדם אשר שפך בה כי-אם בדם שפכו, והכפרה מברחת לבוא: בטול כללי לכל מכוונות התרבות של עכשו, עם כל שקרן ותרמיתן, עם כל זהמתן הרעה וארסן הצפעוני. כל התרבות, המתהללת בצלצלי שקרים, מברחת להפחד מן העולם, ותחתיה תקום מלכות עליונית קדישין. אודם של ישראל יופיע, לכוונן עולם בעמים בעלי רוח חדשה, בלאמים אשר לא יהגו ריק ולא ירגזו עוד על ד' ועל משיחו, על אור חיי העולם ועל התם והאמונה אשר לברית עולמים. וישראל יראה בעיניו שלמת רשעים, יצעד על חרבנם של המתהללים באיליים החדשים כאשר צעד על חרבות בבל ואשור העתיקות. אז ידע ויזכה, כי אך בו אל אלהי ישראל מושיע. ותשועת ד' בא תבוא. הנדפת הכח של הגויים, שקויי כוס התרעלה, מברחת היא לבוא. פתח ד' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו. אם עוד תתאמץ אירופא וכל גוייה להחזיק מעמד בצביונה, לא באמת ולא בצדקה, את ד' לא ידעו ואת דרכיו לא יחפצו ללכת בהם. מצב זה הוא רגעי רגעי התולדה. אור התשובה יופיע בהכרח וישליך איש את אלילי כספו ואת אלילי- זהבו, וישוב הכל אל טוב ד'. אז תכחד התרבות ההווית בכל יסודותיה, ספריותיה, תאטריה וכל מכוונותיה, וכל החקים אשר בהבל ועול יסודם וכל נימוסי-החיים הרעים והחטאים כליל יחלפו. ונשגב ד' לכדו ביום ההוא. הארג הרוחני והמעשי, אשר בצביונו ההווי לא היה יכול לעצר, עם כל תפארת חכמתו, בעד שפך דמים רבים ובעד חרבנו של עולם בצורה אימה כזאת, הרי הוא מוכיח על עצמו, שהוא פסול מעקרו, "זרו רשעים מרחם תעו מבטן דברי כזב", מראשית יסודו, וכל מהלכו כלו אינו כי-אם עצת שקר ונכלי-רשעים מסבכים, שהם קשורים עם הנטיות הנפשיות והגופניות אשר נתעצמו באדריכליות של בנין הלאמים של זמננו, שכחי ד' בכליותם ונושאים את שמו על שפתם, בפיהם ובלשונם. על-כן חרוב תחרב כל התרבות ההווית, ועל משואותיה יתכוונן בנין העולם באמת ובדעת ד'. "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ד' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים".

אורות, המלחמה ב

אנו מסתכלים בדורות הראשונים, המספרים בתורה, בנביאים ובכתובים, אותם הדורות שהיו עסוקים במלחמה, – והם הם הגדולים שאנו מתייחסים אליהם בידירות וגדלת-קדש. הננו מבינים, שהזיק הנשמתי הוא היסוד: אותו מעמד-העולם, שהלך במרוצתו אז, שהיתה המלחמה כל-כך נחוצה בו, הוא גרם להופיע את אלה הנשמות, שהרגשתן הפנימית בתכן שלם היתה. מלחמת קיומם, קיום האמה, מלחמת ד' היתה בהכרה פנימית. עזיזים היו ברוחם וידעו בעמק החשך לבחור בטוב ולסור מן הרע, "גם כי אלף בגיא צלמות לא אירא רע". כשאנו מתבוננים אליהם, הננו בכל ההופעה הרוחנית שאנו כל-כך שוקקים לה, משתוקקים לאמוצם, לכח החיים החטוב והגבוש, האיתן והמוצק, ששכן בקרבם, ומתוך תשוקה זו, כחנו הרוחני מתאמץ וכח-גבורתנו מתעדן, ואותן הנשמות החזקות חוזרות לחיות בנו כימי עולם.

אורות, המלחמה ג

עזבנו את הפוליטיקה העולמית מאנס שיש בו רצון פנימי, עד אשר תבוא עת מאשרה, שיהיה אפשר לנהל ממלכה בלא רשעה וברבריות; זהו הזמן שאנו מקוים. מוכן הדבר, שכדי להגשימו אנו צריכים להתעורר בכחותינו כלם, להשתמש בכל האמצעים שהזמן מביא, הכל יד אל בורא כל עולמים מנהלת. אבל האחור הוא אחור מכרת, בחלה נפשנו בחטאים האמיים של הנהגת ממלכה בעת רעה. והנה הגיע הזמן, קרוב מאד, העולם יתבסס ואנו נוכל כבר להכין עצמנו, כי לנו כבר אפשר יהיה לנהל ממלכתנו על יסודות הטוב, החכמה, הישר וההארה האלהית הברורה. "יעקב שלח לעשו את הפורפירא": "יעבר נא אדני לפני עבדו", אין הדבר כדאי ליעקב לעסק בממלכה, בעת שהיא צריכה להיות דמים מלאה, בעת שתובעת כשרון של רשעה. אנו קבלנו רק את היסוד כפי ההכרח ליסוד אמה, וכיון שנגמל הגזע הדחנו ממלך, בגויים נתפורנו, נורענו במעמקי האדמה, עד אשר עת הזמיר תגיע וקול התור ישמע בארצנו.

איגרות הראיה, חלק א עמ' ק [איגרת פט]

ועניני המלחמות, אי אפשר הי' כלל, בשעה שהשכנים כולם היו זאבי ערב ממש, שרק ישראל לא ילחם, שאז היו מתקבצים ומכלים ח"ו את שאריתם; ואדרבא הי' מוכרח מאד גם להפיל פחד על הפראים גם על ידי הנהגות אכזריות, רק עם צפיה להביא את האנושיות למה שהיא צריכה להיות, אבל לא לדחוק את השעה.

מאמרי הראיה, עמ' 508-509 [מתוך איגרת לבחור שהתרחק]

והמעמד החי של המוסר הטהור במקורו הבטוח הוא מוכרח לנצח את העולם, אותו העולם האומלל מבלעדיו. הרשע והסכלות הנם עומדים נגדו. הוגי הדעות הטהורות, שהם הגרעין היסודי של האנושיות, שבשבילם היא חיה, הנם תמיד לוחמים את רעי האדם, המשימים את התכונה של החיה הרעה שבאנושיות הבסרית למטרת חייהם, הפרטיים והחברתיים. המלחמה הקדושה הזאת איננה מלחמה מכוונת דוקא נגד אישים אחרים. גם – וביחוד – נגד עצמו נלחם האדם, נגד הרע שבו, נגד כעורו. ולעת הצורך הוא מוכן למות מות גבורים וקדושים, לטובת הרעיון העליון המחיה כל, לא בפחות מרץ ממה שהוא מוכן להמית בגללו את מי שהוא חוצץ בעד האור. והעם אשר הכיר יפה את מטרת הויתו, בהרגשה של חיים פנימיים, – כל מה שהוא עושה לסול לו את דרכו בחיים, בין שהן פעולות חיוביות ובין שהן פעולות שליליות, הכל עושה הוא בשביל נשמתו המכה גלים בקרבו ואומרת לו: גדל! אין לנו כלל להתבושש באותן המלחמות אשר עשינו לצרכי תקומתנו ובאותה המשטמה אשר עוררנו בלבבנו נגד הקמים עלינו להכחיד את קיומנו, אפילו אם היתה רק מלחמת חיים פשוטה, גם היא אינה בוששה במקום שאינה בנויה ע"פ עוות משפט, וקל

וחומר שמעמד חיינו בעולם הוא אור העולם, אשר השכל הערום מכל הופעה אלהית לא יוכל בודאי לתאר את גבוליו, אבל בשביל כך הנבואה היא אחת מתכסיסי סגולת עמנו, ובמקום שהיא מאירה לנו דרך לאמר: זה המכשול, של איש פלוני או של קבוץ פלוני, צריך שיוסר מעל דרך תולדתנו, – רק אכזריות שוממה ושפלות של מוגי לב תוכלנה להתיצב נגד עז חיים זה.

בודאי נמצאים מחקים, כקוף בפני אדם, את פעולתנו ההיסטורית, המחוגה במחוגה אלהית, אבל "אם ידמו הבלם לתומיך ואוריך?" נאמר עם הלוי. ינתקו נא את כל שריד מההשפעה הרוחנית שלנו מכל מערכי הגיוניהם, – הישאר אז להם מאומה מכל מטרות מלחמותיהם זולת שפך דמים ורציחות בזויות? הנבואה, הצופה ברוח אלהים חיים אל נשמת גוי ואדם, העידה על גזע עמלק, שנגודו לאור ישראל הוא נגוד עצמי, שתרופה אין לו כי אם מחות זכרו, כדי לישר את הדרך של התולדה הישראלית מאבן המכשול היותר גדול – זאת הנבואה בעצמה היא הצופיה הליכות האדם אל אושר השלום ועדנת האהבה היותר בהירה. כשיבוא יום והאנושיות לא תמצא לה כל צורך בשום מפעל של שנאה, בטוחים אנו שאז זכר עמלק כבר כלה ואינו.

ושבע האומות, שרק מפני אותו השריד אשר נואלנו להותיר מהן גרמנו לנו כל אותן הצרות, החמריות והרוחניות, ולמדנו לעשות את כל תועבותיהן: שריפת בנים ובנות באש וכל תועבות האמורי, אשר היום, אחרי אשר היד האלהית הפיצה את ענני מאפליה אלה לכל עבר, לא נוכל גם לצייר את עומק הרשעה שהיה מאוחד כבר עם כל תכונת נפשו, – אתה יקירי שואל: למה התיחסנו אליהן באכזריות? לא נוכל לצייר, כמה חשוך ושפל היה העולם מבלעדי האכזריות הזאת שלנו, כמו שלא נוכל לצייר כמה רע ונתעב היה לולא ההארה הטהורה של אור ד' ודרכיו, אשר הארנו עליו במהלכנו ההיסטורי.

הנצרות חפצה באמת למחוק את מדת השנאה, הממוסכת בתוך הארג של האור האלהי אשר לישראל, אבל הלא ידענו כי יותר מכל מערכה של שנאה שפכה היא דמים והרבתה משטמה בגלל מחיקת השנאה. ולא עוד אלא שבקפיצתה למהר את הקץ של מחיקת השנאה אל הרשעה ונושאייה לפני זמנה, כל זמן שלא כלה עדיין המץ, נתקה בזה את אור האמונה האלהית מכל סרדי החיים החברתיים. והעמים החוסים בצלה הוכרחו להתגדר בתכונות אליליות במערכי לבם ובדרכי חייהם הכלליים.